

โครงการสร้างสรรค์นิทรรศการชั่วคราว เรื่อง “ข้าว”

หลักการและเหตุผล

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีพันธกิจหลักในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางเลือกให้กับประชาชนไทย ในรูปของ “Discovery Museum” หรือพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้ชมได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งแรกของสถาบันฯ คือ “มิวเซียมสยาม” เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติไทยผ่านการตีความและการนำเสนอรูปแบบใหม่ มีนิทรรศการถาวรเรื่อง “เรียงความประเทศไทย” ที่กล่าวถึงเรื่องราวของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการก่อเกิดรัฐต่างๆ จนพัฒนามาถึงยุคสยามประเทศ หรืออยุธยา จวบจนมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

นอกเหนือจากนิทรรศการถาวรแล้ว สถาบันฯ ยังมีหน้าที่นำเรื่องราวที่ได้เปิดประเด็นไว้ในนิทรรศการถาวรดังกล่าวมาขยายความต่อในมุมมองใหม่ๆ เพื่อให้สังคมได้ร่วมกันขบคิดต่อ ด้วยแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น สถาบันฯ จึงเห็นสมควรให้นำเรื่องราววัฒนธรรมข้าวที่ได้เปิดประเด็นไว้ในห้องชีวิตนอกกรุงเทพฯ มาสร้างสรรค์เป็นนิทรรศการชั่วคราวชุดใหม่ เรื่อง “ข้าว”

นิทรรศการเรื่องข้าวนี้ มุ่งเน้นให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาของชาวนาไทยในอดีตที่ช่างคิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้จำพวก “ดิ่งซึกผลักโยก” ชนิดต่างๆ มาใช้ในหลายๆ กระบวนการของการปลูกข้าว นับตั้งแต่ขั้นตอนการท่อน้ำเข้านา การไถเพื่อเตรียมดิน การเพาะหว่านเมล็ดข้าว การปักดำต้นกล้า การดูแลรักษาไม่ให้มีแมลงและวัชพืช จนกระทั่งถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยว และมัดสีข้าวมาใช้บริโภค ซึ่งในแต่ละขั้นตอนเหล่านี้ นักประดิษฐ์พื้นบ้านได้ประยุกต์ใช้หลักทางกลศาสตร์พื้นฐานมาสร้างสรรค์เป็นเครื่องจักรกลพื้นถิ่น ที่ถึงแม้จะมีกลไกชื่อๆ ง่ายๆ แต่กลับมีประโยชน์ใช้สอยครบถ้วน และแฝงด้วยความเข้าใจในธรรมชาติอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครบ ๗ รอบ ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๔ นี้ จึงถือเป็นโอกาสอันเหมาะสมที่จะใช้นิทรรศการชั่วคราวเรื่อง “ข้าว” นี้เพื่อเทิดพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัว โดยการนำเสนอสิ่งประดิษฐ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปลูกข้าว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นมาใช้งานจริงแล้ว หรือสิ่งประดิษฐ์ที่ยังคงเป็นแนวความคิดอยู่ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสนพระทัยที่มุ่งจะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาไทย นอกเหนือไปจากความสามารถในการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ด้านวิศวกรรม

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างสรรค์นิทรรศการชั่วคราวที่ตอบสนองปรัชญาของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และสนับสนุนให้ผู้ที่มีวิชาชีพด้านการสร้างสรรค์นิทรรศการได้ตื่นตัว และมีความคิดทันสมัยกับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ในแนวใหม่
๒. เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงคุณค่าของข้าวที่มีต่อผู้คนและวัฒนธรรมในดินแดนสุวรรณภูมิมาอย่างยาวนาน
๓. เพื่อให้ผู้ชมเรียนรู้ขั้นตอนการปลูกข้าว โดยมีการทดลองให้เห็น
๔. เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงภูมิปัญญาพื้นถิ่น ได้เรียนรู้กลไกในเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการปลูกข้าว ซึ่งอาศัยหลักทางกลศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้

๕. เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กับสถาบันการศึกษาอื่นๆ และพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ในประเทศไทย ทั้งพิพิธภัณฑ์ในระดับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านโดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ด้านกลศาสตร์มาวิเคราะห์ รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการรวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้อันเกี่ยวเนื่องกับการปลูกข้าว เพื่อมาจัดแสดงในนิทรรศการด้วย

๖. เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงนำพระปรีชาสามารถทางวิศวกรรมและการคิดค้นนวัตกรรมมาใช้เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมของไทย

๗. เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ Discovery Museum ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว อันจะนำไปสู่การกลับมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามอีกครั้งของผู้ชมที่ได้ชมนิทรรศการถาวรแล้ว หรืออาจเป็นการกระตุ้นให้เกิดลูกค้าใหม่ๆ ของมิวเซียมสยามได้

กลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วยเยาวชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

สถานที่จัดนิทรรศการ

พื้นที่วงเวียนสนามหญ้าประติมากรรมรุ่ง ด้านหน้ามิวเซียมสยาม (๗๐๐ ตร.ม.) และทางเดินเท้าโดยรอบวงเวียน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ฝ่ายวิชาการ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้นิทรรศการชั่วคราวเรื่อง “ข้าว” ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่รื่นรมย์และสร้างสรรค์ของสถาบันฯ จัดทำแล้วเสร็จสมบูรณ์เรียบร้อยตามกำหนดเวลา

๒. บุคลากรของสถาบันฯ ได้รับความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการพัฒนาเนื้อหา ออกแบบ จัดซื้อ จัดหา และจัดทำนิทรรศการจากการทำงานร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก

๓. ผู้ชมมีความตระหนักถึงคุณค่าของข้าวที่มีต่อตนเอง และวัฒนธรรมไทย

๔. ผู้ชมเรียนรู้ขั้นตอนในการปลูกข้าวที่จะได้ข้าวสักเม็ดมาบริโภค

๕. ผู้ชมเริ่มให้ความสนใจในภูมิปัญญาพื้นถิ่น มีโอกาสได้เรียนรู้กลไกในเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

๖. เกิดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิศวกรรมพื้นบ้าน โดยใช้หลักกลศาสตร์มาคลี่คลายใช้กับเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน

๗. เกิดความร่วมมือในการจัดนิทรรศการ ระหว่าง สถาบันพิพิธภัณฑ์ฯ กับสถาบันการศึกษาอื่นๆ และพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ในประเทศไทย (ทั้งพิพิธภัณฑ์ในระดับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น)

๘. ผู้ชมรับรู้ในพระปรีชาสามารถทางวิศวกรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมของไทย